

Inbreng wetsvoorstel

Begrotingsstaten van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor 2023

“In de glastuinbouw is veel potentie om koploper te zijn in energiezuinige en circulaire productie van hoogwaardige producten. De sector kan zelfs CO₂-positief worden, maar leunt nu nog vooral op aardgas,” zo stelde het coalitieakkoord. Een ambitie die het Nederlandse tuinbouwcluster volledig omarmt: we willen klimaatkampioen worden! Niet voor niets wil de glastuinbouw als eerste sector van Nederland in 2040 klimaatneutraal worden. Met de huidige energiecrisis holt de transitie achteruit. Nationaal en sectoraal.

De Nederlandse tuinbouw kan een cruciale rol spelen om de opwek van duurzame energie nationaal een sterke impuls te geven. En daarmee onze landelijke afhankelijkheid van (Russisch) aardgas versneld verminderen. Zonder steun voor het tuinbouwcluster trekt het kabinet daarmee de stekker uit de nationale energietransitie. De weerbarstige politieke realiteit. Want de enige uitweg uit deze crisis is een versnelling van die transitie. Glastuinbouw Nederland roept daarom op alle sluizen voor duurzame energieproductie open te zetten en volop in te zetten op uitbreiding van de energie-infrastructuur.

Energie-efficiëntie vereist betere infrastructuur

Om de sector versneld van het gas af te koppelen heeft infrastructurele uitbreiding van aard-, restwarmte en elektriciteit prioriteit. Juist rondom tuinbouwbedrijven. Enerzijds kunnen telers aanzienlijke zon- en windenergie of aardwarmte opwekken. Anderzijds hebben onze bedrijven de capaciteit om als warmte- en elektriciteitsbuffer te dienen. Een publieke bijdrage die steeds meer telers vervullen. Dat betekent dat zij overdag en 's nachts warmte en elektriciteit opvangen, om deze tijdens piekmomenten in de ochtend en avond vanuit hun buffer aan woningen te leveren. Zo ontlasten we het net en maken we in Nederland optimaal gebruik van de beschikbare duurzame warmte en elektriciteit. Uitbreiding van de buffercapaciteit bij boeren en tuinders slaat dus twee vliegen in één klap. Zo verduurzamen zowel de energieconsumptie van de tuinbouw als die van huishoudens en het mkb door het warmte- en elektriciteitsaanbod te balanceren.

- ➔ De Nederlandse tuinbouw wil verder elektrificeren en tegelijkertijd de samenleving ondersteunen in deze warmte- en elektriciteitstransitie. Dat vereist adequate infrastructuur. Ziet de minister voor Klimaat en Energie ruimte voor uitbreiding van de energie-infrastructuur rondom tuinbouwbedrijven in het Klimaatfonds en onder de nationale invulling van REPowerEU om deze sectorale en landelijke energietransitie versneld mogelijk te maken?

Lokaal groene waterstofproductie

Grootschalige productie van groene waterstof kan in Europa een grote bijdrage leveren aan de doelstellingen van de Europese Green Deal. De tuinbouw kan hier een unieke rol in spelen. Voor de agrarische sector zelf vormt waterstof een groene bron van energie om nog duurzamer te kunnen telen en produceren. Allereerst kan de warmte die vrijkomt bij waterstofproductie duurzaam worden hergebruikt om onze kassen, stallen en gebouwen te verwarmen. Naast basisverwarming is waterstof uitermate geschikt om energiepieken op te vangen. Want ook groene bronnen als geothermie en restwarmte hebben soms een aanvulling nodig op koude dagen. Waterstof kan dit dal duurzaam opvangen. Ten tweede kunnen gasmotoren van warmtekrachtkoppelingen (WKK), die veelal in de tuinbouw worden toegepast om kassen en gebouwen te verwarmen, worden omgezet naar waterstof. Door deze

omschakeling naar groene waterstof kunnen telers en veilingen hun productie versneld verduurzamen, het brengt realisatie van de LULUCF-doelstelling om in 2050 negatieve emissies te realiseren dichterbij.

- ➔ Groene waterstofproductie heeft de potentie om de Europese tuinbouw te verduurzamen, het maakt de sector fors minder afhankelijk van (Russisch) aardgas en kan de energietransitie versnellen. Is de minister voor Klimaat en Energie dan ook bereid investeringen op tuinbouwbedrijven in groene waterstofproductie en het nuttig gebruik maken van restwarmte, die vrijkomt bij de productie, in het Klimaatfonds en onder REPowerEU te prioriteren?

Niet alleen kan de sector zelf vergroenen door over te schakelen op groene waterstof, maar de sector wil graag ook waterstof voor huishoudens en ander mkb opwekken. Een publieke nutsfunctie. De tuinbouw leent zich uitstekend voor decentrale waterstofproductie. Lokale waterstofproductie verdient de voorkeur om de kosten voor verzwaring en uitbreiding van het energienet zoveel mogelijk te beperken. Enerzijds kan de opgewekte groene waterstof via bestaande aardgasinfrastructuur worden gebruikt door huishoudens en het mkb. Anderzijds kan door elektrificatie van opgeslagen waterstofgas op boerenerven flexibel elektriciteit worden afgegeven aan het net. Die bufferfunctie in het elektriciteitsnet wordt steeds belangrijker door een toename in fluctuerende energiebronnen. Telers kunnen hier een belangrijke rol in spelen met flexibele inzet van op waterstofgebaseerde WKK's. Zo kan congestie op het elektriciteitsnet worden voorkomen door piekvoorziening met waterstof te verzorgen en maken we in de EU optimaal gebruik van duurzame energie.

- ➔ Door (coöperatief) een elektrolyser aan te schaffen kunnen telers de (zelf opgewekte) zonne- en windenergie op het erf omzetten in groene waterstof. Vooralsnog richt het waterstofbeleid zich voornamelijk op het voorzien van de grootindustrie. Glastuinbouw Nederland benadrukt het publieke belang van (coöperatieve) waterstoflocaties rondom het tuinbouwcluster. Ziet de minister voor Klimaat en Energie mogelijkheden om investeringen in dergelijke waterstoflocaties te stimuleren? Werkt de minister tevens aan maatregelen om de energie-infrastructuur uit te breiden om lokaal groene waterstofproductie te faciliteren om sector en gebouwde omgeving versneld te verduurzamen?

Circulaire CO₂-voorziening cruciaal

Bij verduurzaming van de warmtevraag in de kassen via aard- en restwarmte of waterstof valt de huidige bron om CO₂ in de kas te doseren weg. Oftewel, om de energievraag te verduurzamen is het een randvoorwaarde dat er een andere (duurzame) bron van CO₂ komt. *Carbon Capture & Usage* (CCU) biedt hiervoor kansen. CCU is een reeds toegepaste techniek in de glastuinbouw die CO₂ recyclet door CO₂-emissies van industrieën af te vangen en vervolgens in de kas te gebruiken. De CO₂ wordt in de glastuinbouw toegepast om de CO₂-concentratie in de kas flink te verhogen en zo de groeisnelheid en opbrengst van gezonde planten, groenten en fruit te stimuleren. Het is nu gangbaar om de CO₂ die vrijkomt bij het stoken van gas in een ketel of WKK in te zetten in de kas. Door CO₂ van andere (duurzame) bronnen te betrekken kan direct aardgasstook voor CO₂-dosering worden voorkomen en wordt het mogelijk gemaakt over te schakelen op andere duurzame energiebronnen zoals aardwarmte, restwarmte en waterstof.

- ➔ Momenteel is het door regelgeving financieel aantrekkelijker om CO₂-opslag onder de Noordzee (CCS) op te slaan in plaats van deze CO₂ te recycleren voor de glastuinbouw. Kan de minister voor Klimaat en Energie meer subsidieruimte in de SDE++ bieden voor CCU om CO₂-recycling (financieel) aantrekkelijker te maken en aardgasstook te voorkomen?

Nieuwe energie voor de tuinbouw

In Nederland hebben we de afgelopen jaren fors ingezet op de energietransitie, maar daarbij leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie uit het oog verloren. Diversificatie van energiebronnen in Europa is daarom nu noodzakelijk om het energieaanbod te vergroten. De Nederlandse tuinbouw kan een grote rol spelen om de opwek van duurzame energie nationaal een sterke impuls te vervullen. En daarmee onze afhankelijkheid van (Russisch) aardgas versneld verminderen. Een maatschappelijke rol die de tuinbouw graag op zich neemt. Zo wil de glastuinbouwsector graag op korte termijn samen met het Rijk inzetten op een [investeringsimpuls](#) voor de energietransitie. Doel is binnen vijf jaar het aardgasverbruik met ruim 900 miljoen kuub per jaar te verlagen en de CO₂-uitstoot met ruim 1,6 megaton per jaar. Deze snelle reductie, vergelijkbaar met het jaarverbruik van ruim 750.000 huishoudens, is buitengewoon voor Nederland.

- ➔ De Nederlandse tuinbouw wil versneld het aardgasverbruik in de tuinbouw en haar CO₂-emissies reduceren. Om dit doel samen met het Rijk op korte termijn te behalen is nodig:
  1. Uitbreiding van de regeling Borgstellingskrediet voor de Landbouw;
  2. Bijstelling van de stokkende SDE-regeling;
  3. Een verruiming van het subsidieplafond conform het EU-steunpakket;
  4. Een maatwerk aanpak om regionale projecten te versnellen;
  5. Een bijstelling van de Innovatiebox;
  6. Een optimalisatie van de Mijnbouwwet, en
  7. De realisatie van voldoende externe CO₂-bronnen voor gewasteelt nodig.

Is de minister voor Klimaat en Energie in staat om op korte termijn samen met de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de staatssecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst en de sector concrete maatregelen, zoals bovenstaande, te treffen om de glastuinbouw van een impuls in de energietransitie te voorzien?

- ➔ Met de uitvoering van de [motie-Grinwis/Erkens](#) kan duurzame energieproductie via de SDE++ in de tuinbouw weer een impuls krijgen. De SDE++ valt op dit moment stil in de tuinbouw. Wil de minister, conform de strekking van de motie, werken aan maatregelen om productie en gebruik van duurzame energie door de glastuinbouw weer financieel rendabel te maken?

Biograndstoffen als klimaatknallers

Biograndstoffen vormen een belangrijke transitiebrandstof om fossiele brandstoffen vervroegd uit te faseren. Op termijn zijn er in een klimaatneutrale maatschappij nog weinig betaalbare alternatieven om deze brandstoffen te vervangen. De waarde van biograndstoffen ligt niet alleen bij het creëren van hoogwaardige (hout)producten, maar ook bij het daaruit voortvloeiende afval en de geproduceerde bijproducten. Mits biograndstoffen voldoen aan de eisen van EU-Richtlijn Hernieuwbare Energierichtlijn (RED), zullen de emissies lager zijn dan bij inzet van aardgas.

In een groeiende bio-economie mogen we biobrandstoffen als afval en bijproducten van hoogwaardige biograndstoffen niet verspillen. Ook bij hoogwaardige inzet van biograndstoffen zullen er altijd laagwaardige reststromen ontstaan. Die mogen niet worden genegeerd in een circulaire inzet, zeker niet als ze fossiele brandstoffen (in de land- en tuinbouw) versneld helpen uitfaseren met minder CO₂-emissies in de atmosfeer tot gevolg.

- ➔ Het kabinet heeft besloten om de afgifte van nieuwe subsidies voor houtige biograndstoffen voor lage temperatuurwarmte stop te zetten. Dus ook in de glastuin-

bouw. Net als het kabinet ziet Glastuinbouw Nederland houtige biomassa als belangrijke bron voor duurzame warmte en dus belangrijk voor de energietransitie. Echter, zonder SDE++-subsidie zijn klimaatambities voor laagwaardige warmte uit houtige biograndstoffen onrendabel en zullen daarom ook niet worden gerealiseerd. Dit geeft een (groot) risico op vertraging van het halen van de ambities. Bovendien concludeerden [PBL](#) en [TNO](#) dat de kosten van de hele energietransitie hierdoor hoger zullen zijn. Kan de minister voor Klimaat en Energie met een plan te komen om versneld alternatieven voor lage temperatuurwarmte te stimuleren en deze te financieren?

Voorkom oneerlijke concurrentie

Glastuinbouw Nederland maakt zich grote zorgen over de sociaaleconomische gevolgen en duurzaamheidsimpact van deze energiecrisis. Passende steun op korte termijn is nodig om als internationaal tuinbouwcluster de energietransitie op de middellange termijn te kunnen maken. De magere invulling van het [EU Temporary Crisis Framework](#) (TCF) door het Nederlandse kabinet middels de [Tegemoetkoming Energiekosten](#) (TEK) is echter een druppel op een gloeiende plaat. Dit leidt tot minder lokaal, Nederlands aanbod aan betaalbare groente, fruit, bloemen en planten op de Europese, interne markt.

- ➔ Onder de TEK is de steun voor Nederlandse telers maximaal 160.000 euro per jaar. Andere EU-lidstaten, waaronder in Duitsland, maken wel optimaal gebruik van de brede mkb-steunmogelijkheden voor land- en tuinbouwbedrijven onder Art. 66 TCF. Bovendien classificeert de Nederlandse glastuinbouw als een energie-intensieve sector, zoals gedefinieerd in Art. 67 TCF. Momenteel kan de tuinbouw echter ook geen aanspraak maken op de steunmaatregelen die de Commissie voor energie-intensieve bedrijven in Art. 67 TCF in heel Europa biedt. Deelt de minister van EZK de mening dat dit leidt tot een oneerlijk speelveld omdat de kostprijzen voor Nederlandse telers fors hoger zijn dan die voor hun Europese concurrent? Is de minister van EZK bereid in te zetten op gelijke steunmaatregelen voor Nederlandse telers, onder Art. 66 en 67 TCF, ten opzichte van Europese concurrenten om oneerlijke concurrentie op de interne markt te voorkomen?
- ➔ Duurzame glastuinbouwbedrijven, die geen aardgas gebruiken, zoals in Terneuzen, kunnen niet voldoen aan de TEK-criteria met betrekking tot minimale gasverbruik. Hogere elektriciteitskosten kunnen zij dus niet compenseren via de TEK. Het tuinbouwcluster in Terneuzen heeft echter wel grote onzekerheid over hun bestaanszekerheid. Hun restwarmte- en CO₂-leverancier, Yara, schakelt zijn productie af vanwege de hoge energiekosten, waardoor zij geen duurzame warmtetoever meer hebben. Omdat ze niet over enige toegang tot andere energiebronnen beschikken staat de toekomst van dit groene cluster op het spel. Is het volgens de minister voor Klimaat en Energie mogelijk passende steun te formuleren voor dit voorlopende, duurzame tuinbouwcluster dat al klimaatneutraal wil én kan produceren?